

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2023. № 10.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.10.53>

УДК 336

*Є. О. Помилуйко,
аспірант кафедри фінансів імені Віктора Федосова, Київський національний
економічний університет ім. В. Гетьмана, м. Київ, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6214-3056>*

ІНСТИТУЦІЙНИЙ СТАН ТА ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

*Y. Pomylyiko,
Postgraduate student, Kyiv National University of Economics named after
Vadim Hetman, Kyiv, Ukraine*

INSTITUTIONAL STATUS AND FINANCIAL SUPPORT INNOVATIVE DEVELOPMENT ON THE WAY TO EUROPEAN INTEGRATION.

При підготовці даної статті автор мав на меті розглянути питання забезпечення інноваційного розвитку на шляху до Євроінтеграції та концепції сталого зростання, що можливе лише за умови створення сприятливого інституційного середовища. Для встановлення ролі інституцій в інноваційному розвитку критичним є визначення розуміння їх природи та структури, складових та функцій. У статті розглянуто й охарактеризовано основні складові інституційного середовища. Обґрунтовано актуальність проблематики досліджень у сфері

вдосконалення стану інституційного середовища інноваційного розвитку України в умовах концепції сталого зростання, у повоєнний час. Запропоновано основні аспекти інституційного середовища інноваційного розвитку. Розглянуто вплив корупції та псевдонауки на розвиток інновацій в умовах сталого зростання. Акцентовано, що впровадження інноваційної моделі розвитку, є вирішенням проблеми технологічного розриву, і зростання рівня конкурентоспроможності України, в умовах концепції сталого розвитку.

The question of ensuring innovative development on the way to Ensuring innovative development on the way to European integration and the concept of sustainable development is possible only if a favorable institutional environment is created. To establish the role of institutions in innovative development, it is critical to determine the understanding of their nature and structure, components and functions. The article examines and characterizes the main components of the institutional environment. The relevance of research issues in the field of improving the state of the institutional environment of innovative development is substantiated. The purpose of the article is to justify the importance and necessity of building and improving the state of the institutional environment of innovative development of Ukraine in the conditions of the concept of sustainable development, in the post-war period.

The problems of innovative development in Ukraine on the way to European integration are considered. The main directions and mechanisms of activation of innovative development in domestic conditions are indicated. The researchers' approaches to the interpretation of the essence of the institutional environment are systematized. The need to improve the institutional state of the state's innovative development is outlined. Factors influencing the institutional environment of innovative development are analyzed. It was determined that the main function of innovative development institutes is to provide effective financing, support the implementation of highly profitable projects, the availability of consulting support, and direct and partial financing, lending, investing. The main aspects of the institutional environment of innovative development are proposed, which will help to settle the issues and ensure further financing of the development of innovations, especially in conditions of sustainable growth. The article analyzes the effects of corruption and pseudoscience on the development of innovations in our country. It

is emphasized that the implementation of an innovative development model is a solution to the problem of the technological gap and the increase in the level of competitiveness of Ukraine, in terms of the concept of sustainable development.

Ключові слова: *інституційне середовище, інституційний стан, інноваційний розвиток, сталий розвиток.*

Key words: *institutional environment, institutional state, innovative development, sustainable development.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

По завершенню війни, нашій країні, необхідний буде динамічний розвиток та стрімке економічне зростання, що можливо здійснювати на основі оновленої інноваційної інфраструктури, на засадах перебудови та реформування, інституціонального стану інноваційного розвитку, з врахуванням факторів економічної безпеки, та концепції сталого зростання. Слід визначити, що для вітчизняної економіки, інновації та інноваційний розвиток, стають рушійною силою, що спроможна забезпечити економічну незалежність країни, та покращити її конкурентоспроможність, та якнайшвидшого забезпечення умов концепції сталого зростання[2,с.4-8]. Україна, маючи ряд перешкод, на шляху до інноваційного типу економічного розвитку, ключовою проблемою, постає питання інституційного стану інноваційного розвитку, оскільки саме інституційна складова, являє собою, базис інноваційного розвитку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ.

Дослідженню проблем інституційного середовища та фінансового забезпечення інноваційного розвитку присвячено чимало праць, В.М. Опарін, С.В. Онишко, Т.В. Паєнтко, Є.В. Ткач, П.О. Нікіфоров, В.В. Мартинець, Д. Норт, А. Девіс, І.П. Мойсієнко, А.А. Ткач, Л.В. Тєшева, С.В. Руденко, М.В. Олійник, М.І. Крупки, М.О Рушишин, Ю. Б. Росецька, А.О. Фрідман. Значний внесок у формування базових положень та концепцій інноваційного

та сталого розвитку, В.Г. Горник, С.А. Єрохін, О.М. Соколова, Н. Дойсан-Коровьонкова, В.В. Воробйов, розглянули основні задачі та принципи, інноваційного та сталого розвитку.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є розгляд питань покращення умов подальшого інноваційного розвитку де фінансове забезпечення є невід'ємною умовою і представляє собою складну, багатофункціональну, інтегровану складову, де вся система її організації, нині, не можуть забезпечити відповідного рівня продукування новацій, та широкомасштабного використання науково-технічного виробництва, в сучасних умовах, концепції сталого зростання, крокуючи до Євроінтеграції.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Національна економіка України, останній рік функціонує в умовах безпрецедентних викликів, загроз та стресів, спричинених військовою агресією та вторгненням Росії в Україну, а вітчизняні підприємства працюють в умовах постійної економічної та політичної невизначеності. Маючи певні недоліки в системі управління, окрім актуальних питань безпеки та подолання корупції, слід звернути увагу, на стан інноваційного сектора економіки, й якомога жвавіше перелаштуватись, та створити сприятливе інституційне середовище, для подальшого інноваційного розвитку.

Розглядаючи інституційне середовище, як сукупність основних політичних, соціальних, юридичних та економічних норм і правил[18], інститути, підприємництва та інші складники, інноваційної інфраструктури, мають формувати обмежувальні рамки, та стабільне середовище для розвитку економіки інноваційного типу[9,с.6]. Таким чином, інституційне середовище інноваційного розвитку – це чіткий упорядкований набір інститутів, які обумовлюють основи функціонування та діяльність учасників

інноваційного процесу в країні[26], утворюючи сприятливий інституційний стан інноваційного розвитку. Відповідно його призначення в контексті інноваційного розвитку, полягає в забезпеченні мотивацій і стимулів нарощення науково-технічного потенціалу та його імплементації, в поточну діяльність суб'єктів господарювання, через інноваційний процес. Тому, необхідно, нове формування інституційного середовища, що стане основою для подальшого сталого інноваційного розвитку.

Під інститутами, дотримуючись концепції Д. Норта[30], ми розуміємо, з одного боку, інституційне утворення, яке під впливом системи правил і норм набуває рис інституту. А, з іншого боку, інститути – це формальні правила, досягнуті угоди, внутрішні обмеження діяльності, певні характеристики примусу до їх виконання, втілені в правових нормах, традиціях, неформальних правилах, культурних стереотипах.

Таблиця 1. Систематизація підходів дослідників щодо тлумачення сутності інституційного середовища

Науковці	Визначення інституційного середовища
Д. Норт, А. Девіс[30]	інституційне середовище розглядається, як сукупність основних політичних, соціальних, юридичних та економічних норм і правил, що визначають рамки поведінки суб'єктів та утворюють базис для виробництва, обміну та розподілу.
Є.В. Ткач, П.О. Нікіфоров, [18]	розглядають інституційне (інституціональне) середовище, як сукупність усіх формальних і неформальних інституцій, які впливають на світогляд, цінності, мислення, поведінку та діяльність економічних суб'єктів. До формальних інституцій відносять: інститут права, а саме: законодавство держави (Конституція, кодекси, закони та інші нормативно-правові акти) та створені: - державні (публічні, суспільні) інституції (органи центральної влади, місцева влада, правоохоронні та судові інституції, збройні сили держави, різні бюджетні соціальні, освітні, наукові, медичні, культурні та інші організації й установи); - приватні (підприємницькі структури, фінансові корпорації, сектор соціального підприємництва та ін.); - громадські неурядові установи (громадські організації, профспілки, релігійні організації, спортивні товариства, благодійні установи тощо.) До неформальних інституцій: культура, освіта, наука, особливості виховання, релігія, звичаї, традиції, міфи, догми, упередження, стереотипи, ідеї, ідеології, цінності, мораль, історична пам'ять, світогляд, ментальність, психологічний та емоційний стан, особливості поведінки, соціальні та історичні умови, довіра та рівень свободи у суспільстві та ін.

Продовження таблиці 1.

Науковці	Визначення інституційне середовище
В. В. Мартинець[32]	сутність інституційного середовища розкривається в функціях, що виконують формальні інститути. Серед основних функцій можна зазначити наступні: регулятивна — інститути регулюють взаємодію учасників фінансового ринку; законодавча — юридичні інститути створюють нормативно- правову базу діяльності фінансової системи; стимулююча — спрямована на стимулювання впровадження інновацій, контролююча — інститути здійснюють контроль за виконанням обов'язків учасників трансакцій на фінансовому ринку, наукова — спрямована на впровадження наукових методів розробки інноваційної політики та стратегії діяльності банків, інформаційна — формальні інститути інформують про основні тенденції на фінансовому ринку, соціально- культурна — спрямована на формування ідеологічних засад фінансової системи та етичних норм і моральних цінностей;
А. Бабікова,	розгалужує інституційне середовище та інституційну структуру таким чином: перше включає друге поняття разом із множиною інститутів і системою зв'язків між ними подібних до емерджентних властивостей системи.
Л.В. Тешева, С.В. Руденко, [22]	що в основі інституційного забезпечення знаходиться інституційне середовище із відповідною інституційною структурою.
М.В. Олійник[10],	до інституційної структури включає фінансові інститути, представлені податками, кредитом тощо, інституціями, які представляють собою організації, які забезпечують реалізацію норм, правил і механізмів регулювання в окремих сферах, державу та неформальні інститути загального порядку для забезпечення узгодження інтересів всіх учасників суспільно-економічних відносин.
М.І. Крупки, М.О Рушишин, [20]	забезпечення належної інституційної структури, що передбачає створення інвестиційних інститутів, діяльність яких спрямована на інвестування пріоритетних галузей економіки, розвиток економічного інструментарію у сфері страхування фінансових ризиків, кредитування, державного фінансування досліджень і розробок.
Ю. Б. Росецька[12]	включає до структури інституційного середовища безпосередньо інститути, представлені правилами, які об'єднують формальні і неформальні, санкції за невиконання правил, а також культурні цінності та традиції.
Фрідман[9]	інституційне середовище – це чіткий упорядкований набір інститутів, які обумовлюють основи функціонування та розвитку учасників економічної системи держави. Інституційне середовище формує стійкі зв'язки між людьми в рамках конкретного способу господарювання, що відносно інноваційного розвитку включає формальні інститути, неформальні інститути, потенціал інноваційності економіки та добробуту населення, а також природно географічні, історичні, соціально-економічні умови[9,с.12-17].

Науковці	Визначення інституційне середовище
А.А. Ткач[19]	Інституційне середовище має вирішальне значення для вибору цілей, ідеологій, правил гри, шляхів, моделей, етапів і механізмів соціальних перетворень в суспільній системі, є необхідність в інституціоналізації інноваційної сфери, що є процесом виникнення, та підготовки інститутів інноваційного розвитку, визначення і закріплення соціально-економічних норм, правил, статусів і ролей, приведення їх у діючу систему, шляхом прийняття конкретних правових актів, з метою забезпечення сприятливого середовища, для появи та виробництва інновацій
Ченг Си Вей[29]	інституціональне середовище досліджує з позицій важелів прямого (фінансовий нагляд, контроль) та опосередкованого впливу (економічне планування, фінансова політика, інвестиційне стимулювання) на поведінку економічних суб'єктів.
Хіа, Л.Дж. та Фанг, К.К.[29]	до складу елементів інституціонального середовища додають ринкову конкуренцію, інституційні реформи та державну і регіональну політику управління.
В.В. Мартинець, [31, с25-32]	що інституційне середовища, сприятливе для інноваційного розвитку, може бути представлено сукупністю факторів, що продукують інститути інновацій, серед яких найважливішими є, державна інноваційна інфраструктура, ринкові, та інтеграційні процеси.
Шибасєва Н. В., Ткаченко С. Є., Бабан Т. О. [13]	Інституційне середовища, сприятливе для інноваційного розвитку, може бути представлено сукупністю факторів, що продукують інститути інновацій, серед яких найважливішими є, державна інноваційна інфраструктура, ринкові, та інтеграційні процеси.

Джерело: систематизовано автором на основі [9,12,13,18,20,22,30,31,32,]

Поділяючи, інституційне середовище, на формальні інститути - які ефективно діють у формі конкретних установ та організацій, та неформальні – функціонують у формі усних домовленостей для досягнення відповідних цілей[9]. Але, зауважимо, що саме формальні інститути, визначаються ефективністю захисту прав власності, адекватністю законодавства країни вимогам часу, та якістю і незалежністю її судової системи, змістом роботи бюрократичного апарату й глибиною фінансових ринків[14]. Отже, подальше економічне зростання, в нашій країні, повоєнний час, буде залежить від рівня розвитку інноваційної сфери, яка потребує відповідного технічного, технологічного, наукового та кадрового забезпечення, для запровадження нових інноваційних проектів та створення відповідного захисту наукової, інноваційної, інтелектуальної та інформаційної власності. Оскільки, саме інноваційний шлях, забезпечуватиме впровадження нових технологій,

передової техніки, а його ефективність заложитиме? від якості та стану інституційного середовища в умовах сталого розвитку.

Зауважимо, що на стан інституційного середовища, мають вплив певні фактори. Фактори впливу, на інституційне середовище інноваційного розвитку, за характером прояву, варто розподілити на глобальні, ринкові та соціальні (зображені на Рис.1.).



Рис.1. Фактори впливу на інституційне середовище.

Джерело: систематизовано автором на основі [1,2,3,8,9]

Глобальні фактори, пов'язані зі станом навколишнього макроекономічного середовища, в якому здійснюється інноваційний розвиток[2,с.3-21]. До них належать, наукові дослідження та розробки, масштаби виробництва, завантаження виробничих потужностей, життєвий цикл підприємств. Соціальні фактори до них, в першу чергу, наявним є людський фактор, що включає в себе різні особливості, пов'язані з персоналом, соціально-психологічний клімат у колективі, та супроводжуються, фінансовими чинниками, це надання фінансових ресурсів, система контролю за витратами, та застосування інтелектуальних та інформаційних ресурсів. Треті, ринкові фактори, до них відносять: репутацію і імідж компанії, асортимент продукції та асортимент товарів, систему

дистрибуції, рекламні кампанії, маркетингові дослідження, ціноутворення, та організаційні фактори які включають, стратегію та місію, організаційну структуру, організаційно-правову форму, корпоративну культуру.

В усьому світі, головним стає, людський фактор, що перетворюється на вирішальне джерело імпульсу розвитку, набуваючи рис людського капіталу нової якості, що «володіє знаннями, як знаряддями праці»[8,с.28]. Світова практика доводить, що найбільш важливі пріоритети науково-технічного розвитку, все більше пов'язуються не з дорогими проектами демонстраційного характеру, а з довгостроковою кропіткою роботою зі зміцнення всіх ланок національних інноваційних систем – в економіці, в інформаційній сфері, в освіті, охороні здоров'я, охороні природного середовища та вивченні космосу. Пріоритетне використання інтелектуального потенціалу. Саме такий, напрямок розвитку, передбачає значне збільшення інвестицій, в такі галузі, як наука, освіта, виробництво[2,с4-8]. Необхідно, зосередження інтелектуального потенціалу країни, спираючись та використовуючи ринкові важелі, що допоможе суттєво прокрасити інноваційний розвиток економіки.

Особливість ситуації, що склалася в Україні, полягає в тому, що в країні є значні фундаментальні й технологічні заділи, унікальна науково-виробнича база, в ряді галузей і висококваліфіковані фахівці, які є певною мірою гарантією високої результативності поетапного переведення економіки на інноваційний тип розвитку. Але, розвиток корупції, крокуючи паралельно, в нашій країні розвиває лженауку, «лженаука - визначена тією ж метою, що і прикладна наука – досягненням негайного практично корисного результату. Однак лженаука демагогічно апелює до наукових методів, лише імітуючи їх (як приклад, можна згадати дослідження біополя людини). При цьому? вона ніколи не ставить перед собою в якості центрального завдання справжнє пізнання дійсності», як стверджує, С. Єлисейський[26]. Створюючи збитки суспільству в спотворенні світогляду, від поширення псевдонаукових результатів, а в подальшому можливе завдання шкоди здоров'ю і життю

людини. Оскільки, замість проведення наукових досліджень, продукується псевдонаукова маячня, плагіат і також фальсифікація даних, що значно стримує та гальмує інноваційний розвиток, а також порушує усі завдання та цілі концепції сталого зростання[25]. Тому, в умовах інтеграції відповідно цілей концепції сталого розвитку, зважаючи на обмежену фінансову спроможність країни, доцільно, наявні ресурси і науковий потенціал, зосередити на підтримці досліджень, що стануть основою для сталого інноваційного розвитку держави.

Економічна та інституційна система країни, має створити та забезпечувати стимули для ефективного використання існуючих, а також придбання нових знань, їх заохочення та застосування в економічній сфері, що впливає, на підвищення продуктивності, поліпшення якості, впровадження інновацій, та запуску нових підприємств, та як зазначає, В. Г. Горник, «...а динамічна, інформаційна інфраструктура, забезпечить ефективну комунікацію, що полегшить розповсюдження й обробку інформації»[1с.156], маючи певний потенціал і досягнення у розвитку української ІТ-сфери.

Інституційне середовище, має бути вибудоване таким чином, щоб воно насамперед сприяло демонополізації влади, що є головним складовим елементом у подоланні економічної корупції, неформальні інститути якої інтенсивно формувалися в Україні, протягом останніх десятиліть[23 с.37-47]. За відсутності, політичної стабільності, та якісного правового підґрунтя, виникає сприятливе середовище для корупційних діянь, що ведуть до постійних криз[7]. Сила впливу корупції, на економіку, залежить, як від правової, так і від інституційної бази країни, що включає якості управління та політичного режиму.

На думку, експертів Світового банку, «корупція, є єдиною найбільшою перешкодою для економічного та соціального розвитку України. Вона підриває розвиток, спотворюючи верховенство права та послаблюючи інституційний фундамент, від якого залежить економічне зростання»[4].

Справді, схожої точки зору притримуються, радники, Міжнародного валютного фонду, які стверджують, що «багато з причин корупції є економічними за своїм характером, а їх наслідком є погане державне управління, яке негативно позначається на економічній активності та добробуті»[5]. Саме тому, в Україні, центральною проблемою економічного та інноваційного розвитку, стає корупція.

Зокрема, в Україні, де боротьбу з корупцією оголошено головним пріоритетом, Індекс сприйняття корупції (CPI) за 2020 рік склав 33 бали зі 100, тобто, протягом останніх п'яти років, Індекс України стосовно прозорості у частині корупції, покращився на 5 балів, порівняно з 2015 роком, і країна сьогодні займає 117 місце зі 180 країн[3]. Враховуючи складність політичної ситуації та необхідність відсічі російської агресії, корупція в Україні залишається актуальною проблемою, яка загрожує не тільки використанням не за призначенням, державного бюджету, та зниженням економічного розвитку, а й існуванню країни в цілому. Впливаючи на соціально – економічний, та інноваційний розвиток держави, корупція, зазвичай є найдорожчою з точки зору загальних економічних наслідків[6,с182-188]. Знижуючи сприятливість інвестиційного клімату держави, збільшуючи ризикованість інвестицій, корупція, породжує недовіру інвесторів до країни, що негативно впливає та уповільнює інноваційний та соціально – економічний розвиток держави.

Фінансове забезпечення, що є невід'ємною умовою інноваційного розвитку і представляє собою складну, багатофункціональну, інтегровану складову. Включає бюджетне та позабюджетне фінансування, а також організаційно-правові механізми ресурсного забезпечення всіх стадій інноваційного циклу, сприяє реалізації ланцюга, інноваційного розвитку та бізнесу, на основі взаємозв'язків. Оскільки, фінансування займає ключове місце у підтриманні інноваційного розвитку та мотивації до проведення досліджень і розробок, комерціалізації їх результатів, розвитку інноваційного підприємництва для отримання конкурентних переваг на ринку[16]. Саме

тому, сучасна фінансова система, має являти нову форму, структурно утворюючих фінансових відносин, що нададуть можливість проведення, цілеспрямованих дій, які забезпечать, ефективність перерозподілу фінансових ресурсів, а також, зумовлять можливість, приєднається до світових тенденцій, сталого економічного розвитку[20,с.85-94]. Нажаль, фінансове забезпечення науки, техніки, та інноваційного розвитку і вся система її організації, нині, не можуть забезпечити відповідного рівня продукування новацій, та широкомасштабного використання науково-технічного виробництва.

Для покращення умов подальшого інноваційного розвитку, необхідно модернізувати ринкову інфраструктуру, де будуть представлені пропозиції інноваційних продуктів та послуг, і де виявлятиметься попит, на ті інноваційні ідеї, яких потребує підприємницький сектор, що забезпечить справедливий розподіл інноваційних ідей, зростатиме кількість продуктивних інновацій, створюватимуться передумови для залучення розробок вітчизняних та іноземних винахідників та науковців[15с.216]. Також, інституційні чинники, інноваційного розвитку передбачають, структурну перебудову підприємницького сектора, в інноваційному напрямку, що суттєво підвищить питому вагу підприємств[16,с.78-83], які економічно-інноваційний розвиток, вбачають у залученні випереджальних, наукоємних технологій, орієнтованих на внутрішній та зовнішній ринки, споживчих товарів, та послуг. А систематичне, прогнозне-аналітичне забезпечення, стратегічних, маркетингових досліджень, інноваційного науково-технологічного розвитку, формуватимуть, відповідний кадровий потенціал[18], за таких умов, ефективність інноваційного розвитку безпосередньо заложитиме від кількості проєктів, які пропонуються, та обсягом інвестицій, фінансуванням, вартості капіталу та довіри до інституцій.

Потрібно відзначити, що у повоєнний час, життєво важливим для України, стане питання відновлення промисловості, що можливе шляхом

реіндустріалізації та технічного оновлення промислового виробництва, на якісно новому рівні, з використанням новітніх досягнень науки і техніки[8,с.62-68]. Саме тому, створення належних умов для ефективного інноваційного розвитку, має стати стратегічним пріоритетом, державної політики повоєнного відновлення сталої економіки. Результатом нової індустріалізації має стати здатність країни до розроблення, власних комерційних технологій. Такого розвитку, не буде, без змін освітнього процесу, технологічних інститутів, формування індустріального новаторського духу в суспільстві[24]. Зазначимо, що і США, і Європа говорять про те, що виробництво індустріальних товарів (processing industry чи manufactory) – це основа добробуту народів, утворюючи світовий ренесанс індустріальних політик. На думку, Шатненко К. «Індустріалізація виступає формою інноваційного розвитку промислового капіталу. Вона передбачає становлення високопродуктивної промислової бази. Сучасна індустріалізація (неоіндустріалізація) характеризується певними техніко-економічними умовами, які визначаються наявним станом науково-технічного прогресу та перспективами економічного розвитку. Ці перспективи сформульовано у концепції сталого розвитку»[27,с.11-15]. Саме тому, Україні потрібне застосування економічної політики, спрямованої на індустріально-технологічний розвиток країни (новітня індустріалізація). Оскільки, нова індустріалізація[27], передбачає становлення високопродуктивної, ресурсозберігаючої промислової бази, яка має структуру, що спроможна забезпечити високий рівень життя населення, а також розвиватися на основі інновацій. Саме така індустрія спроможна забезпечити сталий інноваційний розвиток.

Зауважимо, що основу інноваційного розвитку України, також можуть скласти високотехнологічні виробництва, провідних машинобудівних галузей, хімічної, металургійної, інших базових галузей, а також виробництво нових технологічних укладів, таких як інноваційно-інформаційного приладобудування і штучного інтелекту, комп'ютерно-

інтегрованих виробництв[24]. Високі технології — це не тільки розробка програмного забезпечення, а ще розробка рішень для промисловості. Нажаль, високотехнологічний сектор України є меншим, аніж у більшості країн, виробляє 0,5% ВВП, та надає роботу 0,5%, зайнятих осіб. У цьому секторі функціонує, лише 4,0%, промислових підприємств (187 у 2019р.). Проте, він є найбільш інтенсивним у виробництві продукції та здійсненні інноваційної діяльності[13,с.19]. Частка високотехнологічних видів діяльності у загальному обсязі реалізованої продукції переробної промисловості, є незначною і становила 4,23%, у 2020р., що свідчить про фіксацію технологічного відставання, промисловості України. Технологічна структура, переробної промисловості, обмежує її можливості бути драйвером інноваційної моделі розвитку економіки України. 80%, вартості відвантаженої продукції, переробної промисловості, виробляється галузями середньо-низького і низького технологічного рівня. При цьому, частка середньо-високотехнологічного та середньо-низько-технологічного секторів за 2017–2021 рр. зменшилася відповідно з 15,77%, до 14,56%, і 40,13%, до 38,2%, а низькотехнологічного сектору – збільшилася з 39,08%, до 43,01%[28с.39-45].

Тобто, рух фінансових та матеріальних ресурсів іде по власному низькотехнологічному контуру, який не забезпечує виведення країни на високо-технологічний рівень[29]. Наразі, Україна не може похвалитися досягненнями в цьому напрямку, хоча в неї є великий потенціал. Високі технології, здатні зробити цілі галузі більш енергоефективними, а бізнес — прибутковішим. Однак, на рівні держави відсутні програми із запровадження високих технологій в реальному секторі економіки. Вибір між індустріалізацією та розвитком високих технологій, є складним і залежить від конкретних умов і потреб України. Обидва напрямки, мають свої переваги і можуть внести важливий внесок у розвиток країни.

Перехід до економіки інноваційного типу України, вимагає значно більшого ніж просто залучення інвесторів, спроможних фінансувати й

упроваджувати необхідні інновації. Передусім, необхідно реформувати державні підходи, до таких базових принципів функціонування економіки, суспільства і держави, як верховенство права, соціальна справедливість і соціальна відповідальність[29,с.109-112]. Де, важливим складником, формування національно-господарської системи, зорієнтованої на інноваційний тип економічного зростання, є комплекс спеціальних заходів щодо забезпечення структурно-технологічної перебудови вітчизняної економіки на базі розповсюдження інновацій нового технологічного укладу[28].

Маючи певний потенціал, ресурси та людський капітал, що допоможе Україні, у повоєнний період, подолати недуги, та зробити стрибок у сталому інноваційному розвитку. Тільки завдяки чітко заданій структурі, та створенні певних інститутів, поєднавши завдання та цілі сталого та інноваційного розвитку, поєднуючи зусилля держави і бізнесу, створити сприятливе інституційне середовище.

Інституційний стан, сталого інноваційного розвитку, у вигляді макету, з урахуванням загальних завдань та функцій зображено на малюнку 2.

Створення сприятливого інституційного середовища сталого інноваційного розвитку, можливе, на стратегічних пріоритетах інноваційного розвитку на основі прогностичних і експертних оцінок, створення програмних фондів і програмного управління, виявлення та узгодження інтересів урядових органів, бізнес асоціацій, профспілок, об'єднань споживачів для досягнення консенсусу та координації зусиль, мають створюватись спільно на основі наукових досліджень та проектів, що проводять науковці.

Дані інститути мають розробити і реалізувати довгострокову стратегію формування та використання людського капіталу, що потребує відповідних змін, як у фінансовому забезпеченні так і у структурі бюджетних витрат, за рахунок збільшення фінансування науки, освіти, охорони здоров'я, реформування системи освіти, підготовки кваліфікованих кадрів. Також, створити та забезпечити ефективну систему інфорсменту інтелектуальної

власності. Побудувати спрощену процедуру створення інновацій та діяльності інноваційних підприємств, вдосконалити політику загальних і цільових субсидій, податкових пільг, у тому числі – податкових кредитів, митних тарифів, пільгових режимів амортизації та систему кредитування, створення спеціалізованих організацій з підтримки інновацій – технопарків, бізнес-інкубаторів, високотехнологічних фірм та кластерів підприємств[9с.62-68]. Все це суцільно та позитивно сприятиме інноваційному розвитку.

Інституційне середовище інноваційного розвитку в умовах концепції сталого зростання, має включати такі основні аспекти:

Правове середовище. Регуляторні політики. Існування чіткого і стабільного законодавства щодо інтелектуальної власності, патентного захисту, ліцензування технологій і комерціалізації досліджень є важливим елементом для створення сприятливих умов для інноваційного розвитку. Впровадження раціональних та прогресивних регуляторних політик є важливим аспектом інституційного середовища. Гнучкість в регулюванні, спрощення адміністративних процедур, стимулюючі фінансові заходи та інші заходи сприяють створенню сприятливих умов для розвитку інноваційного сектора

Наукова інфраструктура. Культура інноваційності. Наявність сильної наукової інфраструктури, такої як дослідницькі центри, університети, наукові установи. Створення сприятливої культури інноваційності, яка сприяє ризиковим зусиллям, творчості та підтримці новаторських ідей, є важливим аспектом інституційного середовища.

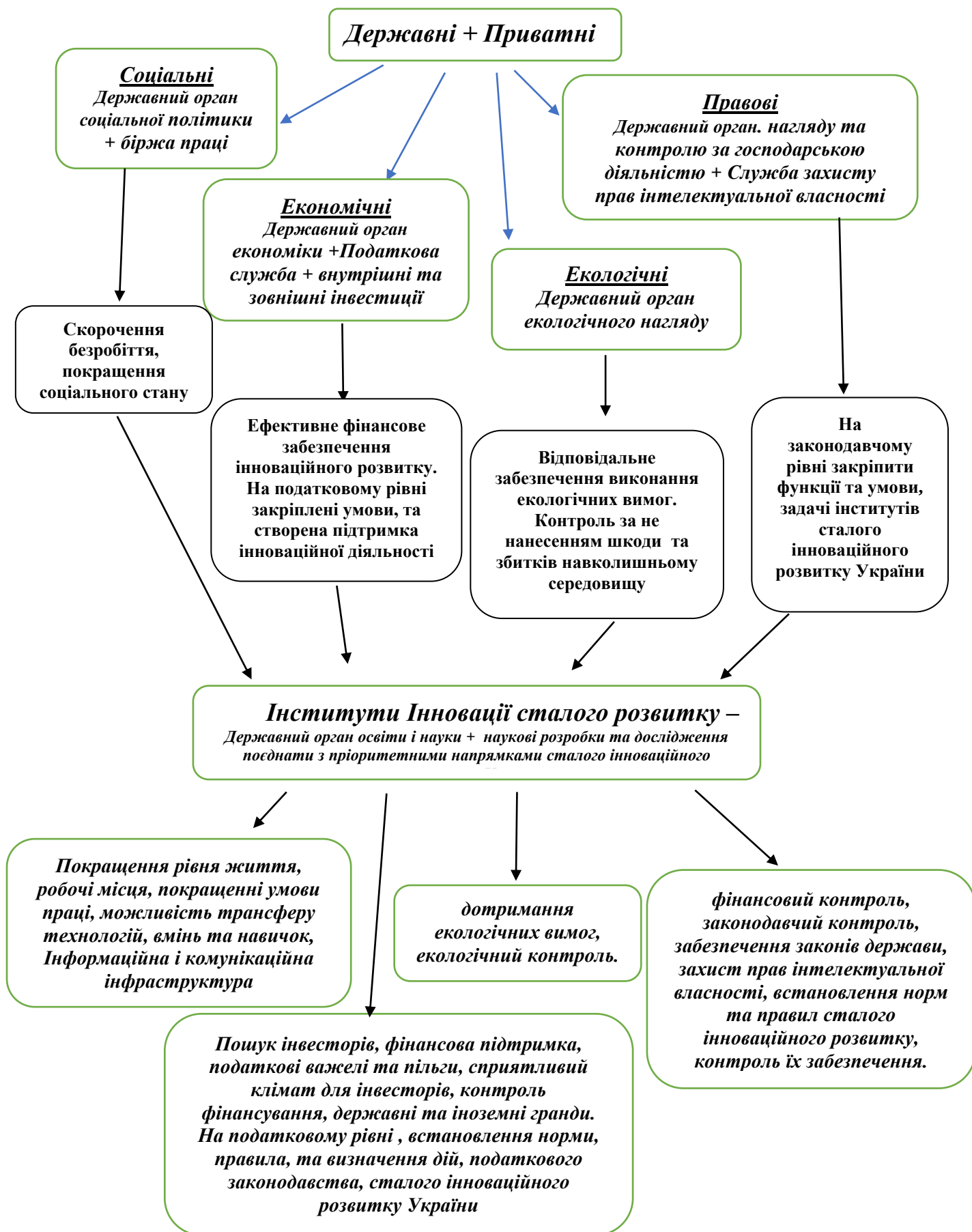


Рис.2. Структура інституцій сталого інноваційного розвитку

Джерело: систематизовано автором на основі [12,13,14,15,18,17,19,20,21]

Міжнародна співпраця. Трансфер технологій. Ефективний механізм трансферу технологій між науковими установами, університетами та промисловістю є важливим компонентом інституційного середовища інноваційного розвитку. Це включає співпрацю, партнерства та ліцензування технологій між дослідницькими установами та приватним сектором, сприяючи перенесенню наукових досягнень у комерційно успішні продукти і послуги. Участь в міжнародних дослідницьких програмах, проектах та мережах дозволяє науковцям та інноваторам отримувати доступ до новітніх технологій, інноваційних практик і зв'язків з іншими країнами.

Кадровий потенціал. Наявність кваліфікованого персоналу, який володіє знаннями і навичками в галузі інновацій, досліджень і розробок, є важливим елементом інституційного середовища. Розвиток системи освіти та підготовки фахівців в галузі науки, технологій та інженерії.

Фінансова підтримка. Підприємницька підтримка. Наявність фінансових механізмів підтримки інноваційних проектів є важливою умовою для їх розвитку. Це може включати державні гранти, інвестиційні фонди, ризиковий капітал та інші фінансові інструменти, які забезпечують доступ до капіталу для реалізації інноваційних ідей. Також, наявність ефективної підприємницької інфраструктури, включаючи бізнес-інкубатори, технопарки, акселератори та інші організації, що надають підтримку підприємництву і стартапам, є важливим елементом інституційного середовища. Ці організації надають доступ до фінансування, навчання та ресурсів, що допомагають інноваторам розвивати свої ідеї та прискорювати їх комерціалізацію.

Інформаційна і комунікаційна інфраструктура. Наявність ефективних мереж зв'язку, доступу до інформації та технологій є необхідним компонентом для інноваційного розвитку. Це включає швидкий та стабільний інтернет, інформаційні ресурси, електронні бази даних, та інші засоби спілкування, які сприяють обміну знаннями, співпраці та сприятимуть розвитку інновацій.

Ключові завдання, даних інститутів, формування державної політики, з

міжнародними фінансовими організаціями, закладами, з метою залучення кредитів, грантів, іноземних інвестицій, де буде вестись окремий контроль за використанням наданих коштів, запобігання конфліктам між інвесторами, та органами виконавчої влади, надання гарантів при залученні кредитів. Основними функціями і реалізація перелічених інститутів, є забезпечення ефективного фінансування інноваційного розвитку, та використання високорентабельних проектів, також, наявність консалтингової підтримки, та пряме і часткове фінансування, кредитування, інвестування. Ці аспекти спільно впливають на створення сприятливого інституційного середовища для подальшого інноваційного розвитку, стимулюючи залучення ресурсів, сприяючи співпраці між різними зацікавленими сторонами, тим самим формують інституційний стан інноваційного розвитку.

В економічно, та інституційно розвинутих країнах, ресурсне багатство, не впливає на економічне зростання, або впливає позитивно[1с.25-32]. З огляду на вплив, інституційних структур, на кількісні, та якісні параметри довгострокового економічного зростання, доцільним є розгляд проблеми інституційного середовища у контексті забезпечення нової моделі, сталого інноваційного розвитку економіки, та впливу інституційного середовища, на зміни в стимулюванні, підтримці, та конкурентоспроможності нашої країни.

ВИСНОВКИ

По завершенню війни, інституційне реформування в Україні, а саме у сфері сталого інноваційного розвитку, має забезпечити системні трансформації всіх основних складових частин: банківської, державної, корпоративної, науково - технічної, домашніх господарств, агросфери, системи управління з урахуванням міжнародного, науково-технічного співробітництва.

Пріоритетність сталого інноваційного розвитку, гостро ставить проблему інституційного забезпечення, а саме діяльності з генерації інновацій, тобто, таких науково-технологічних досягнень, які забезпечують

не лише, прибутковість окремих виробників, а й цілі, та завдання сталого економічного зростання, на шляху до Євроінтеграції. Під інституційним станом інноваційного розвитку слід розуміти сукупність існуючих та створювання майбутніх інституцій, що безпосередньо залучаються до процесів формування та реалізації державного інноваційного розвитку, а також забезпечать завдання та цілі концепції сталого розвитку на шляху до Євроінтеграції. Інституційне середовище інноваційного розвитку, відноситься до сукупності інституційних рамок, політик, правових норм, програм та процедур, що сприяють інноваційному розвитку, створенню новаторських проектів, продуктів і послуг у суспільстві, що стимулює інноваційного підприємництва до комерціалізації наукових досліджень та перетворення ідей у реальні інновації.

Література

1. Горник В.Г. (2019) Вплив держави на формування інноваційної моделі розвитку України. Право та державне управління. № 2 (35) том 1. С 156-167.
2. Єрохін С.А. (2019) Ринки інновацій: від ідеї до результату// економічна теорія та історія економічної думки. National Academy of Management, Kyiv. Ukraine. Actual problems of economics, 11 (221). С – 4-8.
3. Буяк Л. М. (2016.) Математичні моделі загальної економічної динаміки з урахуванням соціально-економічної кластеризації : монографія. Чернівці : Рута. С. 392.
4. Corruption in the Eyes of the World Bank: Implications for the Institution's Policies and Developing Countries (2008) [Електронний ресурс] <https://elibrary.law.psu.edu/cgi/viewcontent.cgi?Article=1772&context=ps>
5. Mauro P. (1997) Why Worry About Corruption? [Електронний ресурс] Paolo Mauro International Monetary Fund <http://www.imf.org/external/pubs/ft/issues6/>
6. Висоцька І.Б., Нагірна О.В., Силків О.С. (2019) Економічні наслідки корупції в Україні. Причорноморські економічні студії: науковий

журнал. 2019. Вип. 42. С. 182-188.

7. Knight T. (2018) Your Money's No Good Here: How Restrictions on Private Securities Offerings Harm Investors Thaya Brook Knight. – Washington D.C.: CATO institute, 28 с. (Policy analysis; 833).

8. Бурдика А.І. Назрілі акценти інституційних перетворень нової економіки Тенденції та перспективи розвитку економіки ХХІ століття очима молоді. Матеріали V Міжвузівської студентської наукової конференції (20 травня 2021 р., м. Харків). – Харків: ХНПУ, 2021. 173 с. С. 62-68.

9. Фрідман О. А. (2020) Інституційне середовище інноваційного підприємництва. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Т. 31(70). С. 12–17.

10. Олійник М. В. Інституційна динаміка фінансового сектору в умовах ринкової трансформації економіки України. URL: http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/PSPE/2009_4/Oliynyk_409.htm

11. Макогон В. Д. (2012) Бюджетна архітектоніка як інструмент регулювання соціально-економічного розвитку суспільства. Проблеми економіки. № 4. С. 73–77.

12. Росецька Ю. Б. (2005) Роль та значення інституційного середовища у формуванні конкурентних відносин. Науковий вісник Одеського державного економічного університету. № 6 (18). С. 49–57.

13. Шибасєва Н. В., Ткаченко С. Є., Бабан Т. О. (2016) Інституційне середовище як фактор формування та реалізації регуляторної політики. Науковий вісник Ужгородського університету. Вип. 2 (48). С. 115–120.

14. Забуранний С. В. (2015) Інституційне забезпечення інноваційної діяльності в аграрній сфері. Ефективна економіка. № 9. http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_9_47.

15. Олесніченко І. М. (2008) Інституціональна економіка. Х.: ХНЕУ, 2008. 216с.

16. Манцуров І. Г. (2011) Інституційне планування в системі державного регулювання економіки: монографія. К. : НДЕІ, 655 с.

17. Стрижак О.О. (2016) Теоретичні основи дослідження інституціонального середовища людського розвитку. Вісник

Кременчуцького національного університету ім. М. Остроградського. Вип. 4 (99). С. 115–123.

18. Ткач Є.В., Нікіфоров П.О.(2022) Фіскальна і монетарна політика: макроекономічний аналіз та інституційне середовище: навч. посіб. Є. В. Ткач, П. О. Нікіфоров. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т. ім. Ю. Федьковича. 240 с. С.198-200.

19. Ткач А.А. (2005) Інституціональні основи ринкової інфраструктури: монографія. Ткач А.А. К.: НАН України, Об'єдн. ін-т економіки,. 295 с.

20. Крупка М.І., Руцишин М.О. Фінансовий механізм державно-приватного партнерства в забезпеченні інноваційного розвитку підприємств України. Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Економіка», No 26(54), вересень, 2022 р. С. 85-94.

21. Базиліук В. Вплив інституційного середовища на формування міжфірмової взаємодії підприємств. Режим доступу: <https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream>

22. Тешева Л. В., Руденко С. В. (2020) Методологічний базис та науково-теоретичні передумови детермінації структури інституційного середовища. Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки». № 4. Т. 1. С 251-272.

23. Луцків О.М., Максимчук М.В. (2014) Інституційне середовище регіональної структурної політики. Регіональна економіка. №3 С.37-47.

24. Даниленко А.І, Тернюк М.Е. (2018) Нова індустріалізація — реальний шанс для України. Антикризова рада громадських організацій України. Київ. https://uspp.ua/assets/doc/maket_nov_2019.pdf

25. Електронний ресурс - <https://gmk.center/ua/opinion/novitnya-industrializaciya-dlya-ukraini>

26. Електронний ресурс - <https://ms.detector.media/tip-intervyu/post/24018/2020-01-06-semen-iesylevskyy-v-ukraini-ie-tsili-galuzi-de-produkuietsya-psevdonaukova-mayachnya-plagiat-i-falsyifikatsiya-danykh>

27. Шатненко, К. (2020) Нова індустріалізація як умова сталого розвитку економіки України. Економічний простір. С. 11-15. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/154-1>
28. Соколова О.М. (2021) Роль технологічної структури переробної промисловості у забезпеченні інноваційної моделі розвитку економіки України. Підприємство та інновацій. Випуск 16. С. 39-45.
29. Панковець М.П. (2019) Інноваційний розвиток: проблеми України в контексті світових тенденцій. Науковий вісник Херсонського Державного Університету. Серія. Економічні науки. Випуск 34. С. 109-112.
30. Норт Д. (2000) Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки: пер. з англ. Д. Норт; пер. з англ. під ред. І. Дзюби. К.: Основи. С. 198.
31. Мартинець В. В. (2015) Інституційне середовище інноваційного розвитку банківського сектора фінансової системи України. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Економічні науки. № 1. С. 102-106. http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmduce_2015_1_22

References

1. Hornyk, V.H. (2019), "The influence of the state on the formation of an innovative development model of Ukraine", *Pravo ta derzhavne upravlinnia*, vol. 2 (35), no. 1, pp. 156-167.
2. Yerokhin, S.A. (2019), "Innovation markets: from idea to results", *Actual problems of economics*, vol. 11 (221), pp. 4-8.
3. Buiak, L. M. (2016), *Matematychni modeli zahal'noi ekonomichnoi dynamiky z urakhuvanniam sotsial'no-ekonomichnoi klasteryzatsii* [Mathematical models of general economic dynamics taking into account socio-economic clustering], Ruta, Chernivtsi, Ukraine.
4. Penn State Law eLibrary (2008), "Corruption in the Eyes of the World Bank: Implications for the Institution's Policies and Developing Countries", available at: <https://elibrary.law.psu.edu/cgi/viewcontent.cgi?Article=1772&context=ps> (Accessed 10 Sept 2023).

5. Mauro, P. (1997), "Why Worry About Corruption?", International Monetary Fund, available at: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/issues6/> (Accessed 10 Sept 2023).
6. Vysots'ka, I.B., Nahirna, O.V. and Sylkiv, O.S. (2019), "Economic consequences of corruption in Ukraine", *Prychornomors'ki ekonomichni studii: naukovyj zhurnal*, vol. 42, pp. 182-188.
7. Knight, T. (2018), *Your Money's No Good Here: How Restrictions on Private Securities Offerings Harm Investors*, CATO institute, Washington D.C., USA.
8. Burdyka, A.I. (2021), "Overdue accents of institutional transformations of the new economy", *Tendentsii ta perspektyvy rozvytku ekonomiky XXI stolittia ochyma molodi. Materialy V Mizhvuzivs'koi students'koi naukovoï konferentsii* [Trends and prospects for the development of the economy of the 21st century through the eyes of young people. Materials of the 5th Interuniversity Student Scientific Conference], KhNPU, Kharkiv, Ukraine, pp. 62-68.
9. Fridman, O. A. (2020), "Institutional environment of innovative entrepreneurship", *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernads'koho*, vol. 31(70), pp. 12–17.
10. Oliynyk, M. V. (2009), "Institutional dynamics of the financial sector in the conditions of market transformation of the economy of Ukraine", available at: http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/PSPE/2009_4/Oliynyk_409.htm (Accessed 10 Sept 2023).
11. Makohon, V. D. (2012), "Budget architecture as a tool for regulating social and economic development of society", *Problemy ekonomiky*, vol. 4, pp. 73–77.
12. Rosets'ka, Yu. B. (2005), "The role and significance of the institutional environment in the formation of competitive relations", *Naukovyj visnyk Odes'koho derzhavnoho ekonomichnoho universytetu*, vol. 6 (18), pp. 49–57.
13. Shybaieva, N. V., Tkachenko, S. Ye. and Baban, T. O. (2016), "The institutional environment as a factor in forming and implementing regulatory policies", *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho universytetu*, vol. 2 (48), pp. 115–120.

14. Zaburannyj, S. V. (2015), "Institutional support innovation in agriculture", *Efektyvna ekonomika*, vol. 9, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_9_47 (Accessed 10 Sept 2023).
15. Olesnichenko, I. M. (2008), *Instytuttsional'na ekonomika [Institutional economics]*, KhNEU, Kharkiv, Ukraine.
16. Mantsurov, I. H. (2011), *Instytuttsijne planuvannia v systemi derzhavnoho rehuliuвання ekonomiky [Institutional planning in the system of state regulation of the economy]*, NDEI, Kyiv, Ukraine.
17. Stryzhak, O.O. (2016), "Theoretical basis of research an institutional environment of human development ", *Visnyk Kremenchuts'koho natsional'noho universytetu im. M. Ostrohrads'koho*, vol. 4 (99), pp. 115–123.
18. Tkach, Ye.V. and Nikiforov, P.O. (2022), *Fiskal'na i monetarna polityka: makroekonomichnyj analiz ta instytuttsijne seredovysche [Fiscal and monetary policy: macroeconomic analysis and institutional environment]*, Chernivets. nats. un-t. im. Yu. Fed'kovycha, Chernivtsi, Ukraine, pp.198-200.
19. Tkach, A.A. (2005), *Instytuttsional'ni osnovy rynkovoї infrastruktury [Institutional foundations of market infrastructure]*, NAN Ukrainy, Ob'iedn. in-t ekonomiky, Kyiv, Ukraine.
20. Krupka, M.I. and Ruschyshyn, M.O. (2022), "Financial mechanism of public-private partnership in ensuring the innovative development of Ukrainian enterprises", *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu «Ostroz'ka akademiia»*, seriiia «*Ekonomika*», vol. 26(54), pp. 85-94.
21. Bazyliuk, V. (2022), "The influence of the institutional environment on the formation of interfirm interaction of enterprises ", available at: <https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream> (Accessed 10 Sept 2023).
22. Tiesheva, L. V. and Rudenko, S. V. (2020), "Scientific and theoretical content and evolution of agroinnovation ", *Visnyk KhNAU im. V.V. Dokuchaieva. Seriiia «Ekonomichni nauky»*, vol. 4, no. 1, pp. 251-272.
23. Lutskevych, O.M. and Maksymchuk, M.V. (2014), "Institutional environment of regional structural policy", *Rehional'na ekonomika*, vol.3, pp.37-47.
24. Danylenko, A.I. and Terniuk, M.E. (2018), "New industrialization is a real chance for Ukraine. Anti-Crisis Council of Public Organizations of Ukraine ", available at: https://uspp.ua/assets/doc/maket_nov_2019.pdf (Accessed 10 Sept 2023).

25. Vlasiuk, V. (2019), "The latest industrialization for Ukraine", available at: <https://gmk.center/ua/opinion/novitnya-industrializaciya-dlya-ukraini> (Accessed 10 Sept 2023).

26. Honcharova, K. (2020), "In Ukraine, there are entire industries where pseudoscientific delusions, plagiarism and data falsification are produced ", available at: <https://ms.detector.media/tip-intervyu/post/24018/2020-01-06-semen-iesylevskyy-v-ukraini-ie-tsili-galuzi-de-produkuietsya-psevdonaukova-mayachnya-plagiat-i-falsyfikatsiya-danykh> (Accessed 10 Sept 2023).

27. Shatnenko, K. (2020), "New industrialization as a condition for sustainable development of Ukrainian economy ", Ekonomichnyj prostir, pp. 11-15. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/154-1>

28. Sokolova, O.M. (2021), "The role of technological structure of processing industry in providing an innovative model of Ukrainian economy development ", Pidpryiemstvo ta innovatsij, vol. 16, pp. 39-45.

29. Pankovets', M.P. (2019), "Innovative development: problems of Ukraine in the context of world trends", Naukovyj visnyk Khersons'koho Derzhavnoho Universytetu. Serii. Ekonomichni nauky, vol. 34, pp. 109-112.

30. Nort, D. (2000), Instytutsii, instytutysijna zmina ta funktsionuvannia ekonomiky [Institutions, institutional change and functioning of the economy], Osnovy, Kyiv, Ukraine.

31. Martynets', V. V. (2015), "Institutional environment of innovative development of the banking sector in financial system of Ukraine", Naukovyj visnyk Mykolaivs'koho natsional'noho universytetu imeni V. O. Sukhomlyns'koho. Ekonomichni nauky, vol. 1, pp. 102-106, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmduce_2015_1_22 (Accessed 10 Sept 2023).

Стаття надійшла до редакції 20.09.2023 р.